

Analýza dopadů opatření rapid re-housing pro rodiny s dětmi na veřejné rozpočty

Autoři¹

Karel A. Novák, IQ Roma Servis, o.p.s. (karel.novak@iqrs.cz)

Roman Matoušek, Úřad vlády České republiky, odbor (Agentura) pro sociální začleňování (matousek.roman@vlada.cz)

1. Popis analýzy

Analýza modeluje krátkodobé a dlouhodobé náklady veřejných rozpočtů v důsledku zajištění standardního nájemního bydlení pro domácnosti s dětmi, které žijí v azylových domech a na ubytovnách². V nulové variantě vyčísluje náklady současného stavu, kdy domácnosti žijí v bytové nouzi. Ve variantě Rapid Re-housing (dále RRH) modeluje situaci po zajištění nájemního bydlení v průměrných bytech. Pro výpočty je využita tzv. modelová domácnost, která standardizuje rozdílné charakteristiky domácností (velikost, očekávaná potřeba podpory), nákladů současného bydlení (azylové domy nebo ubytovny), počet dětí vychovávaných v náhradní péči a další charakteristiky.

Východiskem modelu je průměrná domácnost s dětmi zjištěná při sčítání rodin bez domova v Brně (tzv. registry week, dále RW), který proběhl v dubnu 2016 v první fázi projektu Rapid Re-housing (dále označovaná jako modelová domácnost). Pokud relevantní data za národní úroveň ukazují odlišné hodnoty, je výsledek RW upraven směrem k těmto hodnotám (viz rámeček 1). Pokud relevantní data za národní úroveň nejsou dostupná, je využit výsledek RW. Využíván je přístup konzervativního odhadu, tj. zjednodušeně možné úspory jsou spíše podhodnocovány a možné náklady spíše nadhodnocovány.

Rámeček 1 — Charakteristiky modelové domácnosti

Velikost domácnosti

Počet dospělých osob v domácnosti (rodiče a zletilé nezaopatřené děti): 1,56

Počet nezletilých dětí v domácnosti: 2,06 dítěte

Počet dětí vyrůstajících mimo rodinu: 0,43 dítěte, z toho v ústavní péči 0,28 dítěte

Výchozí bydlení

Ubytovna: dle RW 75 % domácností, vzhledem k rozdílu proti datům z národní úrovně model uvažuje 85 %

Azylový dům: dle RW 25 % domácností, vzhledem k rozdílu proti datům z národní úrovně model uvažuje 15 %

Očekávaná míra podpory na základě vyhodnocení standardizovaného dotazníku

Nízká míra podpory (intervence sociálního pracovníka po dobu 9 měsíců během 3 let) – 60 %

Střední míra podpory (intervence sociálního pracovníka po dobu 18 měsíců během 3 let) – 20 %

Vysoká míra podpory (intervence sociálního pracovníka po celou dobu bydlení) – 20 %

¹ Svými komentáři k analýze přispěli Vít Lesák a Štěpán Ripka (Platforma pro sociální bydlení)

² Oproti celé cílové skupině projektu Rapid Re-housing, který realizují Město Brno, IQ Roma Servis a Ostravská univerzita neuvažuje analýza dopady řešení bytové nouze domácností s dětmi, které nyní žijí v nevhodném bydlení (např. v bytech ve špatném stavu nebo přelidněných bytech). Důvodem je nedostatek srovnatelných dat mimo město Brno a předpokládané nižší krátkodobé dopady řešení takových situací na veřejné rozpočty (de facto jen změna nájmu nevyhovujícího bytu za vyhovující byt).

- Data MPSV o vyplácených dávkách na bydlení a normativních nákladech na bydlení
- Data MPSV o sociální službě Azylové domy
- Studie nákladovosti různých forem péče o ohrožené děti (Lumos 2014, Macela 2014)
- Studie nákladovosti nezaměstnanosti (Jahoda, Godarová 2016)
- Anonymizované údaje z dotazníku o bytové nouzi ve městě Brně – register week (RW)
- Údaje o příjmech prvních 20 rodin zapojených do projektu RRH
- Nájemní smlouvy a evidenční listy 2 rodin, které získaly bydlení
- Veřejně dostupné ceníky ubytoven v Brně
- Rozhovory se zaměstnanci bytového a majetkového odboru MMB
- Rozhovory s několika rodinami na ubytovnách
- Rozhovory s představiteli několika poskytovatelů sociálních služeb

Vzhledem k různorodosti dat – z hlediska objemu, reprezentativnosti a přesnosti a ke značné unikátnosti situace každé jednotlivé domácnosti jakož i rozdílných cen a podmínek jednotlivých ubytoven a azylových domů, je snahou pracovat s průměrnými hodnotami, které mají obecnou vypovídací hodnotu. Popis všech existujících situací by nepřinesl žádaný výsledek, jímž je vytvoření obecnější představy o nákladech a dopadech cílených programů zaměřených na zajištění standardního bydlení rodin s dětmi. Do analýzy jsou zahrnuty pouze aktuálně vynakládané a budoucí finanční náklady, které lze vyčíslit nebo modelovat na základě dostupných údajů. Není možné zahrnout do výpočtu takové externí náklady neadekvátního bydlení, které nejsou reprezentativně sledovány, jako je zhoršený zdravotní stav (hygienické podmínky a enormní výskyt parazitů na ubytovnách), snížení školní úspěšnosti dětí (absence vhodného prostředí k přípravě), stigmatizaci obyvatel azylových domů a ubytoven, zhoršený přístup k legálnímu zaměstnání či traumata způsobená rozdělením rodin na azylových domech.

2. Varianty řešení

2.1 Nulová varianta

Domácnosti rodin nebo osamělých rodičů s dětmi žijí v bytové nouzi – na ubytovně nebo v azylovém domě. Domácnosti žijí obvykle ve stísněných prostorových a špatných sanitárních podmínkách (společné sociální zařízení nebo kuchyně, výskyt obtěžujícího hmyzu apod.). Nedostatek prostoru neumožňuje vytvořit zázemí pro školní přípravu dětí nebo pro plnohodnotné trávení volného času. V případě azylových domů dochází k nežádoucímu rozdělení rodin (typicky muži nemohou bydlet se svými partnerkami a dětmi). Nevhodné prostředí a rozdělení rodin ohrožuje plnění funkcí rodiny při zajištění výchovy dětí, což zvyšuje riziko nařízení ústavní výchovy dětí a obecně reprodukci sociálního vyloučení. Bytová nouze a rozdělení partnerů je také významnou překážkou pro návrat dětí z ústavní výchovy nebo jiných forem náhradní rodinné péče do rodin, které jsou jinak schopné plnit své funkce.

Veřejné rozpočty ponesou tyto náklady:

- Náklady financování sociální služby azylových domů (MPSV – dotace poskytované na krajské střednědobé plány sociálních služeb, následné dofinancování sociálních služeb)
- Náklady na doplatek na bydlení pro domácnosti v azylových domech a na ubytovnách (MPSV – dávky v hmotné nouzi)
- Náklady na ústavní péči o děti z důvodu vyššího rizika nařízení ústavní výchovy nebo pěstounské péče (MŠMT, popř. MPSV dle typu instituce)

2.2 Varianta Rapid re-housing

Domácnost s dětmi, které jsou nyní v azylových domech a na ubytovnách, získají nájemní smlouvu

3 k bytu a podporu sociální práce, která zajistí vysoké procento dlouhodobého udržení bydlení. Zajištění stabilního bydlení v lokalitě s dostupnými službami a občanskou vybaveností zásadním způsobem zlepší materiální podmínky života domácnosti. Budou vytvořeny předpoklady pro úspěšnější školní docházku a dosažení lepšího vzdělání jako základu pro dlouhodobé sociální začlenění. Bude umožněno sloučení rodin opětovným společným bydlením partnerů žijících odděleně (v azylových domech) a návrat přinejmenším části dětí, které nyní žijí odděleně od rodiny.

Oproti nulové variantě dochází pro veřejné rozpočty k těmto změnám:

Zvýšení nákladů veřejných rozpočtů:

- Náklady na příspěvek na bydlení pro domácnosti v nájemních bytech (státní rozpočet – dávky státní sociální podpory)
- Náklady na financování vyšší intenzity sociální práce na přechod do bydlení a průběžnou podporu udržení si bydlení v bytech (v případě RRH Brno – OPZ a rozpočet města, v případě systémového řešení státní rozpočet)

Snížení nákladů veřejných rozpočtů:

- Náklady financování sociální služby azylových domů pro domácnosti v azylových domech – snížení délky pobytu v těchto zařízeních, snížení počtu osob
- Náklady na doplatek na bydlení pro domácnosti v azylových domech a na ubytovnách – nahrazeno dávkou příspěvku na bydlení
- Náklady na ústavní výchovu dětí – vyřešení bytové situace umožní návrat části dětí z ústavní výchovy a snižuje riziko nařízení ústavní výchovy dětí, které nyní žijí v bytové nouzi

Změny nákladů jsou analyzovány ve třech okruzích – Bydlení, Sociální práce a Náhradní výchova.

3. Dopady na veřejné rozpočty v jednotlivých oblastech

3.1 Bydlení

Uvažujeme přechod domácnosti bez bydlení žijících v azylových domech a na ubytovnách do standardního bydlení. Vzhledem k odlišným nákladům současného bydlení analyzujeme tyto dvě trajektorie odděleně.

3.1.1 Výchozí náklady v azylovém domě

Azylový dům propojuje poskytování bydlení na omezenou dobu nejvýše jednoho roku a poskytování sociální služby. Standardem azylových domů ve městě Brně je ubytování v minibytech, které zajišťují základní soukromí rodiny. Pracovníci v rámci povinných činností sociální služby nabízejí poradenskou a podpůrnou činnost, která by měla směřovat ke zvýšení schopnosti k samostatnému životu. Jedním z cílů sociální práce v azylových domech by mělo být nalezení samostatného standardního bydlení v průběhu jednoho roku. Azylové domy jsou zřizovány buď pro jednotlivce (muže nebo ženy), nebo pro jednoho rodiče (matku) s dětmi. Významným nedostatkem azylových domů je proto rozdělení rodin, které vedle devastujícího vlivu na vztahy v rodině má i finanční dopady, kdy druhý rodič musí vyhledat jiné bydlení, často v azylovém domě pro jednotlivce, čímž zvyšuje nároky na veřejné finanční systémy. Financování provozu azylových domů je založeno na dotacích veřejných rozpočtů a doplňkově na platbách od klientů, kteří na ně obvykle pobírají doplatek na bydlení.

Náklady na osobu jsou v případě azylového domu pro rodiče s dětmi nižší. S využitím dat o nákladech bydlení rodin v projektu RRH a nákladovosti konkrétních azylových domů ve městě Brně pro model počítáme náklady na domácnost ve výši 280 Kč na osobu. **Měsíční náklady bydlení domác-**

nosti o modelové velikosti v azylovém domě jsou 29 400 Kč. Veřejné rozpočty kryjí tyto náklady 4 platbou na provoz sociálních služeb a doplatku na bydlení pro domácnosti v azylovém domě. Tyto náklady v sobě zahrnují také náklady poskytované sociální práce, jejíž náklady v případě přestěhování do bytu jsou vyčísleny samostatně.

Rámeček 2 – Finanční charakteristiky azylových domů v ČR

Přehled průměrných nákladů v ČR v roce 2014 (zahrnutý všechny typy AD – tedy včetně AD pro jednotlivce)

Celkový počet lůžek	7 002
Počet uživatelů	5 554 (z toho 1516 do 18 let)
Počet zaměstnanců (přepočtených úvazů) ..	1332
Celkové náklady	736 mil. Kč
Náklady na lůžko	8 764 Kč/měsíc tj. 292 Kč/den
Náklady na uživatele	11 050 Kč/měsíc tj. 368 Kč/den

3.1.2 Výchozí náklady na ubytovně

Ubytovny v Brně dostupné pro rodiny v bytové nouzi lze charakterizovat především extrémně stísněnými prostory (rozměr pokojů je většinou 12–15 m² výjimečně potom až 25 m²) a mimořádně špatnými hygienickými a sanitárními podmínkami (stav sociálních zařízení, masivní výskyt parazitů, opakující se výskyt infekčních chorob). Oproti azylovým domům umožňují společný život celé rodiny (byť v nedůstojném a nemotivujícím prostředí).

Rámeček 3 – Cena za ubytování

V Brně je několik desítek ubytoven a každá z nich má poněkud jinou cenovou politiku. Nicméně u ubytoven zaměřených na cílovou skupinu sociálně vyloučených osob nejsou rozdíly, vzhledem ke konkurenčnímu prostředí, významné. Platba za ubytování v sobě zahrnuje platbu za užívání prostoru a využívané služby (voda, teplo, další energie), případně další služby poskytované ubytovanými domácnostmi. Obecně existují dva typy výpočtu ceny pobytu na ubytovně – na pokoj a na osobu. Vyšší ceny při výpočtu na osobu jsou do určité míry kompenzovány možností pronájmu více místností (dle standardního počtu lůžek, který je 2-4).

Způsob kalkulace ceny	Denní sazba (Kč)	Měsíc rodina – 3 osoby (Kč, průměr)	Měsíc rodina – 5 osob (Kč, průměr)
Platba za osobu	105–130	10 800	18 000
Platba za pokoj – do 4 osob	260–340	9 000	×
Platba za pokoj – pokoj více než 4 osoby	340–400	×	11 000
Platba při dvou pokojích	520–600	×	17 000

V uvedených cenových rozmezech se pohybuje co do počtu příslušníků široká škála rodin. Pro potřeby modelování je nutné učinit zjednodušení, kdy budeme počítat náklady na osobu na ubytovně ve výši 3000, – Kč měsíčně. Nejčastější rozmezí cen přepočtených na obytnou plochu je od 500 do 650 Kč/m² měsíčně. Pro modelovou domácnost se 3,5 osobami proto uvažujeme náklady na

- 5 bydlení na ubytovně 9 500 Kč. Podle analýzy příjmů a dávek na bydlení domácností, které v rámci projektu RRH získávají byt, je doplatek na bydlení zhruba 75 Kč na osobu a den, tj. **pro domácnost modelové velikosti 7875 Kč měsíčně.**

3.1.3 Náklady bydlení v bytě

Náklady na bydlení v bytě se skládají zejména z nájmu bytu a ze služeb spojených s bydlením (voda, teplo, ostatní energie). Horní strop pro náklady domácnosti na bydlení je dán normativními náklady na bydlení (zjednodušeně nejvyšší náklady bydlení, kterou v daném městě pro danou domácnost mohou maximálně pokrýt dávky na bydlení).

Náklady na bydlení v bytech se mohou výrazně odlišovat. **Nízká varianta** vychází z postupu v projektu RRH, kde domácnosti získaly nájemní bydlení v městských bytech s nájmem na úrovni nejvyšší nákladového nájemného, které je dle MMR 57,5 Kč/m² měsíčně. Náklady bydlení pro modelovou domácnost v bytě 60 m² jsou zhruba 9400 Kč měsíčně. Na základě kazuistik domácností v projektu RRH předpokládáme, že dávkové systémy (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení) uhradí z této částky pro domácnost modelové velikosti **zhruba 8900 Kč měsíčně.**

Vysoká varianta počítá s náklady na bydlení na horní hranici normativních nákladů na bydlení pro účely dávek na bydlení. Pro město velikosti Brna a modelovou domácnost lze dopočítat tento strop na 13 901,5 Kč³. Na základě kazuistik domácností v projektu RRH předpokládáme, že dávkové systémy (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení) uhradí z této částky pro domácnost modelové velikosti zhruba **13300 Kč měsíčně. Průměr vysoké a nízké varianty je 11 100 Kč měsíčně.**

3.1.4 Srovnání nákladů veřejných rozpočtů na bydlení

Výchozí náklady bydlení pro modelovou domácnost (15 % nákladů azylového domu + 85 % nákladů ubytovny) jsou 11 104 Kč. Tyto náklady v případě azylového domu obsahují vedle bydlení také sociální práci. V případě, kdy náklady bydlení modelové domácnosti v bytech budou odpovídat průměru mezi vysokou a nízkou variantou nákladů, **nedochází pro veřejné rozpočty prakticky k žádné změně nákladů.** Vyšší náklady na bydlení domácností, které přešly z ubytovny do bytů (v průměrné variantě 38 700 Kč ročně) jsou kompenzovány úsporou nákladů na domácnosti přecházející z azylových domů (v průměrné variantě 219 600 Kč ročně)⁴. Vzhledem ke způsobu kalkulace ceny na ubytovnách a azylových domech na jednu osobu jsou největší úspory dosahovány u domácností s vysokým počtem členů. V případě využití bytů pronajímaných za nákladové nájemné (popř. jen mírně zvýšené nájemné) mohou být náklady na podporu bydlení dokonce nižší.

3.2 Sociální práce

Sociální práce v modelu Rapid Re-housing má za cíl zajistit vysokou úspěšnost domácností při udržení si standardního bydlení. Náklady sociální práce uvažujeme jako součin jednotkových měsíčních nákladů na podporu domácnosti (cena sociální práce) a počtu domácností, které jsou v daný měsíc podporovány (rozsah sociální práce).

Měsíční cena sociální práce poskytované domácnosti v jejím přirozeném prostředí se na základě dostupné literatury a podkladů poskytnutých různými poskytovateli sociálních služeb pohybuje v rozmezí 2500 Kč (nízká varianta) – 5000 Kč (vysoká varianta) měsíčně na domácnost, se kterou sociální pracovník aktivně pracuje. Široký interval odhadovaných nákladů je způsoben zejména odlišnostmi v nepřímých nákladech sociální práce (zázemí sociálních pracovníků, vzdělávání, doprava, náklady řízení a koordinace apod.).

3 Průměr z normativních nákladů na bydlení tříčlenné a čtyřčlenné domácnosti jako aproximace nákladů na bydlení pro modelovou domácnost se 3,5 členy.

4 Dosažení této úspory je však podmíněno řadou rozhodnutí. Významné snížení počtu klientů azylových domů by mělo vést k uvolnění kapacity těchto zařízení a jejich následné transformaci – sociální pracovníci by po transformaci např. poskytovali podporu domácnostem bydlícím v bytech a pobytové prostory by po úpravě mohly sloužit např. pro pobyt jiné cílové skupiny (např. seniorů).

Rozsah sociální práce vychází z potřeb domácnosti a ze zjištěného rizika, že bude mít s udržením 6 bydlení problémy. Míra potřeb se zjišťuje standardizovaným dotazníkem.

Sociální práce se poskytuje klientům ve čtyřech odlišných intenzitách:

1. Všem klientům při stěhování domácnosti do bytu – od zahájení procesu hledání bytu přes vlastní stěhování až po dokončení adaptace na nové prostředí. Délka trvání sociální práce je 9 měsíců během třech let. Dle výsledků standardizovaného dotazníku se jedná zhruba o 60 % domácností v projektu RRH.
2. Klientům s vyšší mírou potřebnosti při delší adaptaci na bydlení. Délka trvání sociální práce je 18 měsíců během třech let. Dle standardizovaného dotazníku se jedná zhruba o 20 % domácností v projektu RRH.
3. Permanentní podpora domácností s vysokými potřebami. Dle standardizovaného dotazníku zhruba 20 % domácností v RRH potřebuje pomoc sociálního pracovníka po celou dobu bydlení, tj. celé tři roky. Délka podpory sociální práce se rovná délce bydlení v bytech.
4. Nárazová podpora při řešení mimořádných situací. Domácnosti, u kterých bylo poskytování sociální práce ukončeno, mohou potřebovat podporu sociálního pracovníka při řešení mimořádných situací, aby se zabránilo ztrátě bydlení. Přepočtená kapacita na tuto podporu odpovídá zhruba 5 % domácností.

Na základě této struktury byly vypočítány náklady na modelovou domácnost (rozsah – počet měsíců aktivní podpory modelové domácnosti – násobený cenou sociální práce). Při zjištěném rozložení míry potřebnosti bude jedna domácnost podporována po dobu 6 měsíců během tříletého období. Při rozložení podpory do doby tří let jsou **náklady na sociální práci pro modelovou domácnost v intervalu 15 000 Kč (nízká varianta) – 30 000 Kč (vysoká varianta) ročně. Průměrná varianta je 22 500 Kč ročně.** Ve čtvrtém následujících letech budou náklady sociální práce vznikat při práci s domácnostmi s vysokými potřebami a při nárazové podpoře. Podle modelového výpočtu budou náklady v intervalu 10 500 Kč (nízká varianta) – 21 000 Kč (vysoká varianta) ročně. Průměrná varianta je 15 750 Kč.

3.3 Náhradní výchova

Při sčítání 421 rodin žijících v bytové nouzi v Brně bylo zjištěno, že 180 dětí z 97 rodin žije jinde, než ve své rodině. Na základě podrobných dat o 50 vylosovaných rodinách lze odhadnout, že nejméně 65 % těchto dětí je v některém ze zařízení ústavní výchovy, což odpovídá 117 dětem. Ostatní děti žijí v pěstounské péči, u příbuzných apod. Ve vzorku 50 vylosovaných rodin proběhly konzultace s příslušnými OSPODy, ze kterých vyplynulo, že lze očekávat návrat 13 dětí z 8 rodin, což je 0,26 dítěte na domácnost – tj. více než polovina dětí žijících mimo rodinu se může v případě vyřešení bytových problémů vrátit. I když velký počet dětí přichází do náhradní výchovy ze špatné bytové situace⁵, návrat dítěte do rodiny může být ovlivněn také dalšími faktory. Vzhledem k míře nejistoty proto v modelu použijeme **konzervativní odhad návratu 0,1 dítěte na jednu domácnost.**

Měsíční náklady na pobyt jednoho dítěte v ústavní péči je podle organizace Lumos 32 850 Kč. V případě návratu dítěte do rodiny se rodině zvýší životní náklady, a tím také dávky, které získává. Toto zvýšení uvažujeme zhruba 3000 Kč. Veřejné rozpočty mohou ušetřit návratem jednoho dítěte z ústavní péče až 30 000 Kč měsíčně, tedy 360 000 Kč ročně. V případě konzervativního odhadu 0,1 navráceného dítěte na modelovou domácnost se jedná o roční **úsporu 36 000 Kč** na modelovou domácnost.

5 Samotná bytová situace nemůže být dle judikatury důvodem pro umístění dítěte do ústavní výchovy. Problémy bydlení však mohou negativně ovlivňovat celkovou situaci domácnosti. V praxi také dochází k tomu, že v případě špatné bytové situace je dítě umístěno na žádost rodičů nebo po dohodě s orgánem sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) na přechodnou dobu do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP).

7 Těto úspory nebude dosaženo okamžitě, a to z důvodu časové prodlevy mezi vyřešením bydlení a návratem dítěte a další prodlevy mezi návratem dětí z institucí a snížením nákladů na jejich provoz. Většina nákladů na provoz zařízení pro náhradní výchovu je fixních (s žádným nebo malým vlivem skutečného počtu dětí v instituci). Může však dojít k transformaci takových zařízení: zaměstnanci (kvalifikovaní sociální pracovníci) těchto zařízení mohou poskytovat podporu domácnostem v bytech, ubytovací kapacity mohou být po adaptaci využity např. pro bydlení seniorů, hospicovou péči apod. Nutnou podmínkou je výrazné snížení počtu dětí umístovaných do těchto institucí, která umožní odpovídající snížení jejich kapacit.

4. Shrnutí krátkodobých dopadů na veřejné rozpočty

Přechod modelové domácnosti z bytové nouze do bydlení znamená nulový dopad na veřejné rozpočty v oblasti nákladů na bydlení (dávky na bydlení a dotace na azylové domy) – zachování nákladů zhruba 11 100 Kč. Náklady na sociální práci při podpoře přechodu modelové domácnosti jsou v průměrné variantě 22 500 Kč po dobu tří let a následně 15 750 Kč ročně. V oblasti náhradní výchovy je potenciální roční úspora 36 000 Kč ročně. **Celkový dopad na veřejné rozpočty může být úspora 13 500 Kč na jednu modelovou domácnost po třech letech, resp. 20 250 Kč ve čtvrtém a dalších letech.** Podmínkou pro dosažení této úspory je dostatečný rozsah změny, který umožní rozsáhlé uvolnění a následnou transformaci azylových domů a institucí náhradní výchovy pro děti. Nejprve tedy dojde ke zvýšení nákladů veřejných rozpočtů (sociální práce), a s odstupem jednotek let lze očekávat dosažené úspory.

Dle analýzy MPSV je v bytové nouzi (azylové domy, ubytovny) zhruba 9000 dětí, tj. zhruba 5000 domácností. V případě realizace rapid re-housing pro všechny tyto domácnosti lze předpokládat v prvních letech zvýšené náklady na sociální práci v rozsahu 75 – 150 milionů Kč ročně během prvních třech let a následně 50 – 100 mil. Kč ročně na průběžnou podporu. Snížení počtu dětí v ústavní výchově o 500 a snížení počtu domácností s dětmi v azylových domech o 750 však povede k následným celkovým úsporám ve výši 100 mil. Kč ročně.

5. Potenciál dlouhodobých úspor veřejných rozpočtů

Znevýhodnění dětí, které vyrůstají v bytové nouzi, je spojeno s dlouhodobými dopady. Častým jevem je stigmatizace z důvodu života v azylovém domě nebo na ubytovně. Toto stigma je vnímáno nejvíce dětmi, které se za svoje bydliště stydí před svými vrstevníky. Je zřejmé, že tento jev může být jedním z faktorů nízkých životních ambicí a související školní neúspěšnosti. Stísněné prostorové podmínky na ubytovnách neumožňují vytvořit vhodné prostředí pro školní přípravu dětí. Nejistota ubytování neumožňuje vytváření dlouhodobých vazeb k místu a stabilitu prostředí dále zprostředkovaně negativně ovlivňuje životní šance. Výzkumy o životních trajektoriích osob dětí vyrůstajících v zařízeních ústavní výchovy ukazují na vyšší riziko, že se mladí dospělí stanou nezaměstnanými, budou odsouzeni jako pachatelé trestných činů nebo se ocitnou bez domova a začnou využívat příslušné sociální služby (noclehárny, azylové domy, denní centra pro lidi bez domova apod.).

Roční náklady státu na jednoho nezaměstnaného jsou odhadovány ve výši 210 000 Kč. V případě dlouhodobé nezaměstnanosti po dobu 45 let (od 18 do 63 roku života) se pak jedná zhruba o 9,5 mil. V případě snížení rizika nezaměstnanosti na úroveň specifické míry nezaměstnanosti osob se základním vzděláním (20 %) se jedná o úsporu zhruba 7,5 mil. Kč na jednu osobu (bez vlivu inflace), při snížení až na aktuální průměrnou nezaměstnanost (5 %) je potenciální úspora veřejných rozpočtů téměř 9 milionů Kč na jednu osobu (bez vlivu inflace). Roční náklady na jednoho vězně jsou odhadovány ve výši 310 000 Kč. Tyto náklady představují největší potenciál pro dlouhodobé úspory veřejných rozpočtů.

Přesné vyčíslení těchto úspor není v současnosti možné, protože chybí dlouhodobá longitudinální data o domácnostech a dětech, kde došlo k vyřešení bytové nouze, a srovnání s kontrolní skupi-

nou dětí, které vyrůstaly v podmínkách bytové nouze. V případě pokračování randomizovaného experimentu v projektu Rapid Re-housing lze mít v horizontu 5 – 10 let první data o rozdílech ve školní úspěšnosti (dokončení povinné školní docházky, vstup do sekundárního vzdělávání, udržení se v sekundárním vzdělávání) a v horizontu 10-15 pak již rozsáhlý datový soubor o úspěšnosti dětí v základním a středním vzdělávání, popř. prvotní data o terciálním vzdělávání a uplatnění na pracovním trhu.

Pro vyčíslení dlouhodobých dopadů je vhodné zahájit tyto longitudoální výzkumy:

- Sledování vývoje zdravotního stavu v souvislosti se změnou bydlení a dopadů na veřejné zdravotnictví
- Sledování trajektorií bydlení rodin v bytové nouzi
- Sledování vývoje školní úspěšnosti dětí
- Sledování úspěšnosti navrácení dětí z ústavní výchovy
- Sledování dlouhodobého pracovního uplatnění dětí, jejichž bytová nouze byla ukončena

Seznam zdrojů

JAHODA, R., GODAROVÁ, J. (2016): Odhad nákladů veřejných rozpočtů vynakládaných na jednoho nezaměstnaného. VÚPSV, v.v.i., Praha, 47 s.

LUMOS (2014): Péče o ohrožené děti v České republice. Dostupné z: <http://czech.wearelumos.org/sites/default/files/material-seminar11-11.pdf> (3.10.2016)

MACELA, M. (2014): Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti, *Obec a finance*. 2014, 19(1), 46–48, ISSN 1211–4189.

MPSV (2016): Vyhodnocení průzkumu řešení bezdomovectví v obcích s rozšířenou působností. 55 s. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/24488/Vyhodnoceni_pruzkumu_reseni_bezdomovectvi_v_obcich_s_rozsirenou_pusobnosti.pdf (3.10.2016)